

Sekse en sensitiviteit van jonge kinderen als voorspellers van angst: mediatie door
overbescherming

Masterthesis
Universiteit Utrecht
Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen
Masterprogramma Orthopedagogiek

Broeders, S., 3805239 & Spans, S., 4043278

Begeleid door: Slagt, M. I.

Tweede beoordeling door: Buist, K.

Datum: 6 juni 2014

Voorwoord

Voor u ligt het artikel ‘Sekse en sensitiviteit van jonge kinderen als voorspellers van angst. Een explorierend onderzoek naar de invloed van overbescherming op deze relaties’. Deze masterthesis is geschreven ter afronding van de Master Orthopedagogiek aan de Universiteit van Utrecht. In dit onderzoek zal Soumaya zorg dragen voor de vraagstelling: voorspelt sekse van het kind tijdens de eerste meting de mate van angst bij kinderen op de tweede meting, en wordt dit verband gemedieëerd door de mate van overbescherming door ouders op de eerste meting. Verder zal zij zich bezighouden met de samenhang tussen sekse en sensitiviteit. Daarnaast zal Sadjia zorg dragen voor de vraagstelling: Voorspelt de mate van sensitiviteit van kinderen tijdens de eerste meting, de mate van angst bij kinderen op de tweede meting, en wordt dit verband gemedieëerd door de mate van overbescherming door ouders op de eerste meting. Tevens zal zij verantwoordelijk zijn voor het onderzoek naar de relatie tussen overbescherming en angst. Wij hebben beide met veel plezier, interesse en inzet aan deze Masterthesis gewerkt.

Middels dit voorwoord willen wij een aantal mensen bedanken. Ten eerste bedanken we Meike Slagt voor de steun en feedback tijdens het schrijven van deze masterthesis. Zij heeft ons veel vrijheid gegeven in de keuze van een onderwerp, waardoor wij hebben kunnen kiezen voor dit interessante onderwerp. Daarnaast hebben wij haar dataverzameling mogen gebruiken voor ons onderzoek en heeft zij ons geholpen met de statistische kant van mediatie. Verder willen wij onze vrienden en familie danken voor de kritische feedback en de vele aanmoedelingen.

Soumaya Broeders

Sadjia Spans

Utrecht, juni 2014

Samenvatting

Achtergrond: Angststoornissen zijn de meest voorkomende psychopathologische stoornissen bij kinderen. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de sekse en sensitiviteit van kinderen angst kunnen voorspellen. De samenhang tussen deze kindkenmerken en angst verloopt mogelijk via overbescherming van ouders. Inzicht in het mechanisme dat angst veroorzaakt en in stand houdt kan leiden tot aanknopingspunten voor preventie en behandeling. In dit longitudinale onderzoek werd daarom gekeken of sekse en sensitiviteit van kinderen tijdens de eerste meting, angst bij kinderen op de tweede meting voorspelde, en of deze verbanden gemedieëerd werden door de mate van overbescherming door de ouders op de eerste meting. **Methode:** Aan het onderzoek hebben 143 jongens en 137 meisjes deelgenomen ($M_{\text{leeftijd}} = 4.8$ jaar, leeftijdsbereik 3-7 jaar). Daarnaast namen 280 ouders deel (254 moeders, 26 vaders, $M_{\text{leeftijd}} = 38$ jaar, leeftijdsbereik 21-56 jaar). Het merendeel van de kinderen (97%) en hun ouders (96%) bezitten de Nederlandse nationaliteit. Middels een multiële hiërarchische regressieanalyse waren de verschillende relaties onderzocht. **Resultaten:** Angst op meetmoment 1 hing samen met angst op meetmoment 2. Tevens is gevonden dat een sensitiviteit van kinderen een voorspeller was van angst op meetmoment 2 en van overbescherming door ouders. Er was daarentegen geen effect gevonden van sekse op angst en overbescherming door ouders. Daarnaast was overbescherming door ouders geen voorspeller van angst. Tot slot was overbescherming door ouders geen mediator voor de relatie tussen sensitiviteit en angst en de relatie tussen sekse en angst. **Conclusie:** Huidig onderzoek heeft een bijdrage geleverd aan de kennis over de samenhang tussen sensitiviteit en angst bij kinderen. Een sensitievere persoonlijkheid van kinderen hing samen met een meer overbeschermdende opvoedstijl van ouders. Deze opvoedingsstijl hing niet samen met de sekse van kinderen. Tevens voorspelde de mate van sensitiviteit de mate van angstig gedrag bij kinderen. Het verwachte mediatie-effect van overbeschermdende ouders op de relatie tussen sensitiviteit en angst bij kinderen was in het huidige onderzoek echter niet gevonden. Ook het verwachte mediatie-effect van overbeschermdende ouders op de relatie tussen sekse en angst bij kinderen kon niet worden aangetoond. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op welke opvoedingsstijl medieert tussen kindkenmerken en angst.

Sleutelwoorden: angst, sekse, sensitiviteit, overbescherming

Abstract

Background: Anxiety disorders are the most common psychopathological disorder among children. Previous research has shown that anxiety can be predicted by gender and sensitivity of children. This relationship is possible mediated by overprotective parenting behavior. Understanding the mechanism that causes and maintains anxiety may lead to starting points for prevention and treatment. In this longitudinal study we examined whether gender and sensitivity of children (at the first measurement) predict the degree of anxiety (at the second measurement), and if this relationship was mediated by overprotective parenting behavior (at the first measurement). **Method:** In this longitudinal study 143 boys and 137 girls ($M_{\text{age}} = 4.8$, age range 3-7 years), and 280 parents (254 mothers, 26 fathers, $M_{\text{age}} = 38$, age range 21-56 years) participated. The majority of these children (97%) and their parents (96%) had the Dutch nationality. A multiple hierarchical regression analysis was used to examine the different relationships. **Results:** Anxiety at wave 1 predicted anxiety at wave 2. In addition, sensitivity of children was a predictor of anxiety at wave 2 and overprotection by parents. However, gender of children was not a predictor of anxiety or overprotection. Overprotection by parent was not a predictor of anxiety at wave 2. Finally, overprotection by parents was no mediator of the relationship between sensitivity and anxiety and the relationship between gender and anxiety. **Conclusion:** Current study has contributed to knowledge about the relationship between sensitivity and anxiety in children. More sensitivity of children was associated with more overprotective parenting behavior and more anxious behavior. Gender did not predict overprotective parenting behavior. The expected mediation-effect of overprotective parents on the relationship between sensitivity and anxiety in children was not found. The expected mediation-effect of overprotective parents on the relationship between gender and anxiety in children was not found either. Future research should examine which aspect of parenting style mediates between the relationship between child characteristics and anxiety.

Keywords: anxiety, gender, sensitivity, overprotection

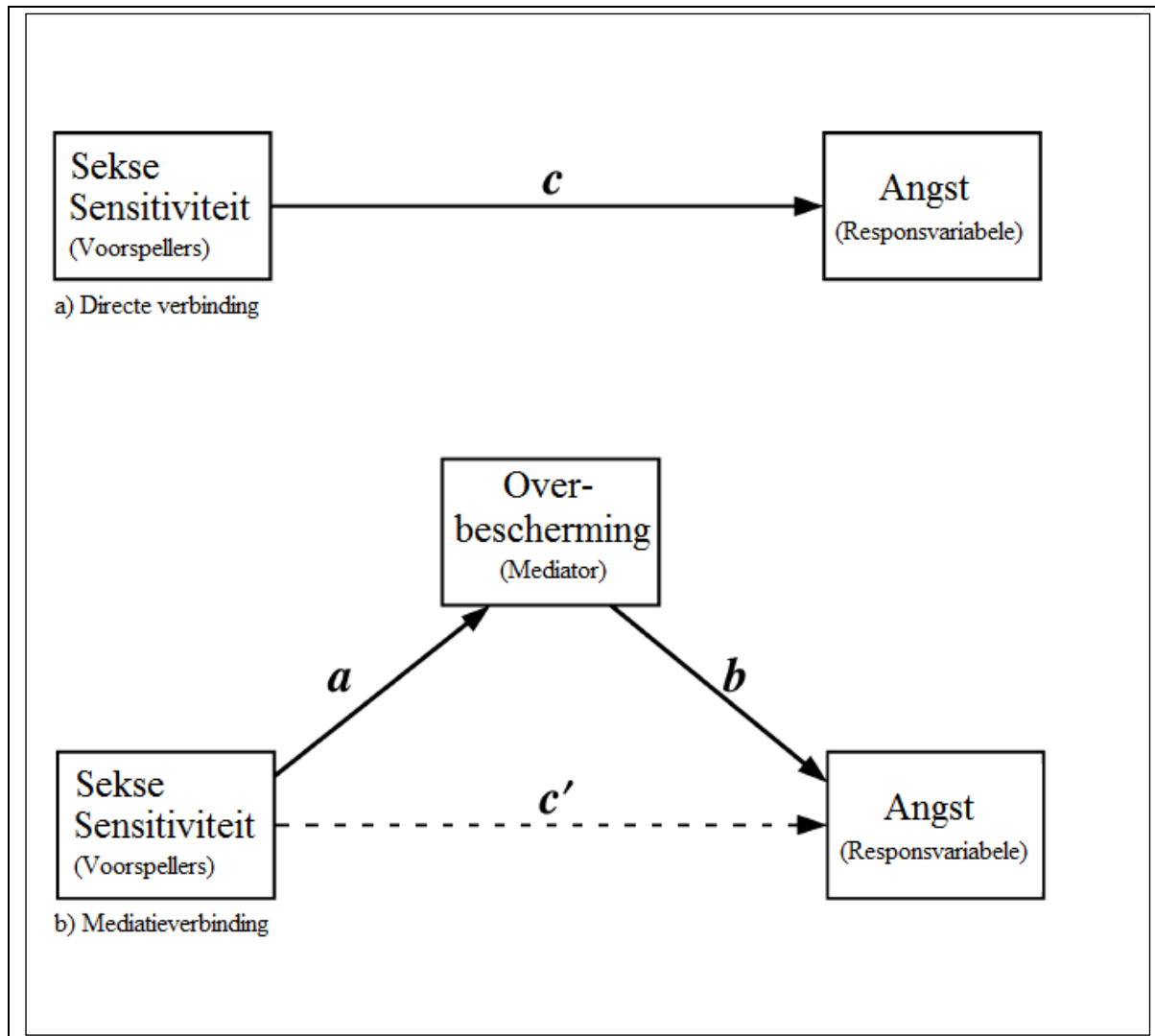
Sekse en sensitiviteit van jonge kinderen als voorspellers van angst en mediatie door overbescherming

Uit eerder onderzoek is gebleken dat meisjes en sensitieve kinderen vaker angstig gedrag vertonen (Engel-Yeger & Dunn, 2011; Soons, Brouwers & Tomic, 2010; McLean & Anderson, 2009). Angststoornissen zijn de meest voorkomende psychopathologische stoornissen bij kinderen (Donovan & Spence, 2000). Van alle kinderen en jongeren voldoet 21% aan de beschrijving van een angststoornis. Dit kan hun ontwikkeling schaden: kinderen met overmatige angst hebben later vaker last van werkloosheid, weinig sociale interactie en steun, alcoholmisbruik en zelfdoding (Rapee, 2002). De samenhang tussen kindkenmerken als sekse en sensitiviteit en angst verloopt mogelijk via overbescherming van ouders. Vanuit het transactionele model hebben kindkenmerken invloed op de opvoedingsstijl van ouders, en heeft opvoeding door ouders invloed op het gedrag van het kind (Bell, 1986; Lengua & Kovacs, 2005). Inzicht in het mechanisme dat angst veroorzaakt en in stand houdt kan leiden tot aanknopingspunten voor preventie en behandeling.

Uit onderzoek blijkt dat sekse een grote rol kan spelen bij de ontwikkeling van angst bij kinderen (figuur 1, pad c). Angst is het overdreven bang of gespannen zijn en het overdreven zorgen maken, wat zich kan uiten in rusteloosheid, slaapproblemen, prikkelbaarheid of moeite met concentratie (Wells, 2009). Meisjes zouden vaker angstig zijn dan jongens (McLean & Anderson, 2009; Plant, Hyde, Keltner, & Devine, 2000). McLean & Anderson (2009) verklaren dit door de aanwezigheid van risicofactoren bij meisjes die de kans op angst vergroten, waaronder hormonale schommelingen, grotere neiging tot zorgen maken en negatievere affectiviteit. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de omgeving angstige gedragingen bij meisjes eerder accepteert dan bij jongens (Plant, Hyde, Keltner & Devine, 2000).

Tevens is uit onderzoek gebleken dat kinderen met een sensitiviteit vaker angstig zijn (figuur 1, pad c; Engel-Yeger & Dunn, 2011; Soons, Brouwers, & Tomic, 2010). Sensitiviteit is een relatief stabiele karaktereigenschap en kan bepalen of kinderen in nieuwe situaties een waakzame of onderzoekende houding aannemen (Aron & Aron, 1997). Sensitieve kinderen zijn gevoeliger voor de subtiele stimuli uit de omgeving dan andere kinderen. Dit laten ze voornamelijk zien door hun verhoogde emotionaliteit, stressgevoeligheid, introverte houding en het overstuur raken bij te veel prikkels (Aron, Aron & Jagiellowicz, 2012). Sensitieve kinderen

onderzoeken nieuwe ervaringen grondig, wat hun manier van denken, leren en plannen bepaald. Aron en Aron (1997) suggereren dat sensitieve kinderen daarom meer beïnvloed worden door hun omgeving dan minder sensitieve kinderen. Daarnaast is het mogelijk dat sensitieve kinderen ook gevoeliger zijn voor het waarnemen van gevaar, waardoor ze veel situaties als gevaarlijk beschouwen en daardoor vaker angstiger zijn (Kimbrel, 2008).

Figuur 1. a) Directe verbinding: Illustratie van een direct effect. Sekse of sensitiviteit voorspelt angst. b) Mediatieverbinding: Illustratie van een mediatie-effect. Sekse of sensitiviteit voorspelt angst indirect door overbescherming.

Mogelijk voorspellen sekse en sensitive persoonlijkheid angst bij kinderen via overbescherming (figuur 1, mediatieverbinding). Kinderen beïnvloeden hun eigen ontwikkeling actief door hun reactie op de omgeving en door de verschillende reacties die zij uitlokken bij hun omgeving (Karraker & Coleman, 2005). De reactie van opvoeders op een kind wordt beïnvloed door kindkenmerken zoals temperament (Crockenberg & Leerkes, 2003), communicatievaardigheden en sekse (Weinberg, Tronick, Cohn, & Olson, 1999). Daarom wordt in het huidige onderzoek gekeken of de relatie tussen de kindkenmerken sekse en sensitiviteit en de mate van angst bij kinderen via een meer overbeschermende opvoedingsstijl van ouders loopt.

Ouderlijke overbescherming kan omschreven worden als de strenge grenzen die ouders stellen voor hun kinderen en de mate waarin zij zich opdringen bij activiteiten die het kind zelfstandig kan ondernemen (Spada, et al., 2012). Uit onderzoek blijkt dat sekse en sensitiviteit niet alleen angst, maar ook overbeschermend gedrag kan voorspellen (figuur 1, pad a). Ouders vertonen bijvoorbeeld meer overbeschermend gedrag bij dochters dan bij zonen (Hudson & Rapee, 2001) en gebruiken een meer beschermende opvoedstijl bij sensitieve kinderen (Otani, Suzuki, Matsumoto, & Kamata, 2009). Ouders zien de kwetsbaarheid bij hun sensitieve kind en nemen daardoor een beschermende rol aan, omdat ze daarmee de angst van hun kind willen wegnemen (Hudson & Rapee, 2001). Ze reageren op de sensitiviteit van het kind, wat juist angstig gedrag bij het kind kan oproepen (Boer & Bögels, 2002). Ditzelfde proces speelt bij de sekse van het kind. Ouders vinden meisjes kwetsbaarder dan jongens, waardoor ze een meer beschermende, sturende rol aannemen bij meisjes (Hudson & Rapee, 2001).

Ouderlijke overbescherming kan de exploratiemogelijkheden van kinderen verhinderen en voorkomen dat een kind leert problemen actief aan te pakken (Cheron, Ehrenreich, & Pincus, 2009; Spada, et al., 2012). Dit mechanisme kan ervoor zorgen dat de overbescherming van ouders tot angsten en zorgen bij kinderen leidt (figuur 1, pad b; Spada, et al., 2012). Een andere mogelijkheid is dat overbeschermend opvoedgedrag meestal voorkomt uit onzekerheid en angst van ouders, om zo meer controle over de situatie te houden. Deze angst en onzekerheid kan door het kind middels modeling worden overgenomen (Gar & Hudson, 2008; Young, Wallace, Imig, Borgerding, Brown-Jacobsen, & Whiteside, 2013).

Ondanks dit eerdere onderzoek naar losse verbanden is er nog geen onderzoek gedaan naar de mediërende rol van overbescherming door ouders op de relatie van sekse en sensitiviteit

op angst bij kinderen (figuur 1, pad c'). Dit zou plausibel zijn, aangezien onderzoek heeft laten zien dat vooral de opvoedingsstijl van ouders zorgt dat sensitieve kinderen overmatige angst ontwikkelen (Aron, 2002). Daarnaast speculeren Hudson en Rapee (2001) dat een beschermende, sturende rol van ouders er voor kan zorgen dat kinderen minder gaan exploreren, waardoor zij geen succeservaringen opdoen met het overwinnen van angstige situaties. Dit zou de angst bij het kind juist versterken.

Tot slot is het mogelijk dat sekse en sensitiviteit met elkaar samenhangen, omdat ouders meisjes als meer kwetsbaar en dus sensitiever kunnen beschouwen dan jongens. Echter, de verdeling tussen mannen en vrouwen zou bij sensitieve persoonlijkheid gelijk zijn, wat deze samenhang tegen lijkt te spreken (Aron, 2002). Dit wordt in het onderzoek meegenomen, door te kijken naar eventuele multicollineariteit, en door beide voorspellers tegelijk te onderzoeken in dezelfde analyse.

In dit longitudinale onderzoek keken we naar een mogelijk mechanisme achter de ontwikkeling van angst. Hierbij hielden we rekening met de reactie die kindkenmerken uitlokken bij opvoeders. Er werd daarom gekeken of de samenhang tussen de kindkenmerken, sekse en sensitive persoonlijk op de eerste meting, en angst op de tweede meting werd gemedieerd door overbescherming van de ouders (gemeten op de eerste meting). De twee algemene vraagstellingen hierbij waren: 1) voorspelt sekse van het kind tijdens de eerste meting de mate van angst bij kinderen op de tweede meting, via overbescherming op de eerste meting, 2) voorspelt de mate van sensitiviteit van het kind tijdens de eerste meting de mate van angst bij kinderen op de tweede meting, via overbescherming op de eerste meting.

Samenvattend werd verwacht dat er een relatie is tussen sekse en sensitiviteit aan de ene kant en angst aan de andere kant (figuur 1, pad c), maar dat deze wordt gemedieerd door overbescherming (figuur 1, pad c'). Er werd verwacht dat ouders meer overbeschermend gedrag laten zien bij meisjes dan bij jongens en dat deze meisjes daardoor meer angst vertonen. Ook zouden ouders meer overbeschermend gedrag vertonen bij kinderen met een sensitievere persoonlijkheid, waardoor deze kinderen meer angst vertonen. Daarnaast werd verwacht dat kinderen van overbeschermende ouders meer angstig gedrag vertonen dan kinderen van minder overbeschermende ouders. Tevens werd verwacht dat meisjes geen sensitievere persoonlijkheid hebben dan jongens. Bij dit alles werd verwacht dat er sprake is van gedeeltelijke mediatie;

overbescherming van ouders medieert deels tussen sekse en angst, maar er blijft ook een directe relatie tussen sekse en angst. Overbescherming zou ook deels mediëren tussen sensitiviteit en angst, maar er blijft daarnaast een directe samenhang tussen sensitive persoonlijkheid en angst.

Methode

Participanten

Aan het onderzoek hebben 280 gezinnen deelgenomen op vrijwillige basis. In totaal hebben 280 jonge kinderen (143 jongens, 137 meisjes, $M_{leeftijd} = 4.8$ jaar, leeftijdsbereik 3-7 jaar) deelgenomen aan het onderzoek. Daarnaast hebben 280 primaire verzorgers deelgenomen (254 moeders, 26 vaders, $M_{leeftijd} = 38$ jaar, leeftijdsbereik 21-56 jaar). Het merendeel van de kinderen (97.5%) en hun ouders (96%) zijn in Nederland geboren. Het grootste gedeelte van de ouders heeft een HBO opleiding (38%) of WO opleiding (35%) afgerond. Er werden verschillen gevonden in het opleidingsniveau van ouders die meededen aan het onderzoek en het landelijk gemiddelde. Het percentage hoogopgeleide autochtone ouders (75%) lag aanzienlijk hoger bij de deelnemende ouders dan het landelijk gemiddelde van autochtone hoogopgeleiden (29%) (CBS, 2007). Bijna alle ouders zijn getrouwd en samenwonend met een partner (75,4%).

Tot slot werden ouders met complete data en incomplete data met elkaar vergeleken. Uit de *t*-test en chi-kwadraat testen bleek dat participanten met incomplete data ($N = 202$) niet significant verschillen van participanten die alles hadden ingevuld ($N = 78$) wat betreft leeftijd van het kind ($t(130) = -0.39, p = .70$), de nationaliteit van het kind ($X^2(2, N = 279) = 2.77, p = .25$), leeftijd van de ouder ($t(119) = -1.62, p = .11$), nationaliteit van de ouder ($X^2(2, N = 279) = 2.80, p = .25$) en burgerlijke stand ($X^2(7, N = 280) = 8.60, p = .28$). Echter, er zijn wel significante verschillen gevonden tussen complete en incomplete data op geslacht van kinderen ($X^2(1, N = 280) = 4.37, p = .04$), geslacht van ouders ($X^2(1, N = 280) = 4.77, p = .03$), en opleidingsniveau ($X^2(7, N = 279) = 19.22, p = .008$). De groep ouders met complete data bestond voor een groter gedeelte uit ouders van jongens (45% meisjes en 55% jongens met complete data tegenover 59% meisjes en 41% jongens met incomplete data), moeders (93.1% moeders en 6.9% vaders met complete data tegenover 84.6% moeders en 15.4% vaders met incomplete data) en ouders met een WO opleiding (39.1% WO, 38.1% HBO, 16.3% MBO en

6.5% lager dan MBO met complete data tegenover 26.0% WO, 39.0% HBO, 20.8% MBO en 13.4% lager dan MBO met incomplete data).

Procedure

Er werd een random steekproef van 300 basisscholen in de provincie Utrecht benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Er zijn 49 scholen die toestemming hebben gegeven voor het verspreiden van informatie over het onderzoek bij ouders van groep 1 en groep 2. De informatie werd verstrekt aan de scholen met behulp van advertenties, informatiebrieven en wervingspresentaties tijdens ouderavonden. Geïnteresseerde ouders hebben zich via een website kunnen aangemeld voor het onderzoek, waarbij zij een kennismakingsvragenlijst hebben ingevuld. De vragenlijst was door de primaire verzorger of beide verzorgers ingevuld. Met behulp van deze kennismakingsvragenlijst, waarbij informatie is ingewonnen over demografische gegevens en temperament, vond een screening plaats. Personen die deelnamen aan dit onderzoek, deden dit op vrijwillige basis. De participanten hebben daarna in totaal twee online vragenlijsten ingevuld; een tijdens de eerste meting en een tijdens de tweede meting.

In dit onderzoek werd hypothese toetsend gewerkt. Het was een longitudinaal onderzoek dat over een periode van zeven maanden twee metingen verricht bij dezelfde populatie. De eerste meting heeft plaatsgevonden in de winter van 2012 en heeft een response rate van 89%. Na het invullen van de eerste vragenlijst hebben ouders een cadeaubon van vijf euro ontvangen. De variabelen sekse, sensitiviteit en overbescherming werden tijdens deze eerste meting gemeten. De tweede meting heeft een half jaar later plaatsgevonden in de zomer van 2013 met een response rate van 91%. De variabele angst werd tijdens meting een en twee gemeten. Naast de cadeaubonnen werden er pretparkkaartjes verloot en nieuwsbrieven geschreven om gezinnen betrokken te houden bij het onderzoek.

Meetinstrumenten

Om de sensitiviteit van kinderen te meten, werd gebruik gemaakt van de *Highly Sensitive Personality scale* ([HSP schaal]; Aron & Aron, 1997). De HSP schaal had 12 items voor ouders om de sensitiviteit van hun kind te meten. Een voorbeelditem was “Mijn kind vindt het onprettig als er veel tegelijk gaande is zijn/haar leven”. De HSP schaal had een 7-puntsschaal (1 = *helemaal niet sensitief* en 7 = *extreem sensitief*). De schaal was het gemiddelde van de scores op alle items, waarbij het niet nodig was om items om te polen. De HSP schaal wordt volgens de

literatuur als betrouwbaar en valide beschouwd (Aron & Aron, 1997; Evans & Rothbart, 2008). Cronbach's alpha van deze schaal was .77.

Om de mate van overbescherming door ouders te meten werd gebruik gemaakt van de schaal voor overbescherming op de *Egna Minnen Beträffande Uppfostran-Parent versie 'Mijn herinneringen aan opvoeding* ([EMBU-P]; Castro, Pablo, Gomez, Arrindell, & Toro, 1997). De schaal bevatte 10 items met zeven antwoordcategorieën (1 = *nee, nooit van toepassing* en 7 = *ja, bijna altijd van toepassing*). Een voorbeeld item was "Maakt u zich heel erg zorgen of uw kind gezond is?". De schaal was het gemiddelde van de scores op alle items, waarbij het niet nodig was om items om te polen. De EMBU-P wordt als valide en betrouwbaar aangeschreven (Castro, Pablo, Gomez, Arrindell, & Toro, 1997). In huidig onderzoek was de Cronbach's alpha .41. De Cronbach's alpha werd niet hoger door het verwijderen van een item of het uitvoeren van een factoranalyse.

Om de mate van angst bij kinderen te meten werd gebruik gemaakt van de Child Behavior Check List 1,5-5 ([CBCL]; Achenbach & Rescorla, 2000), ingevuld door de ouders. Angst werd in dit onderzoek geoperationaliseerd als overdreven bang of gespannen zijn. Aangezien het normaal is voor kinderen van deze leeftijdsklasse om specifieke angsten te hebben (Beesdo, Knappe, & Pine, 2009; Haan, Boer, & de Wit, 2008), lag de nadruk vooral op algemene angst. De schaal 'Angstig/Depressief' van de CBCL wordt gebruikt voor dit onderzoek, maar is oorspronkelijk opgesteld voor het meten van zowel angst- als depressiekenmerken. Voor dit onderzoek werden daarom alleen de items met betrekking tot angst gebruikt uit deze schaal. Aan de hand van een factoranalyse en een betrouwbaarheidsanalyse werd een factor van vijf items gevormd (d.w.z., klampt zich vast aan volwassenen of is te afhankelijk, raakt te veel overstuur wanneer hij/zij zich gescheiden voelt van ouders, nerveus, zenuwachtig of gespannen, schaamt zich gauw of voelt zich niet op zijn/haar gemak en te angstig of te bang). Deze vijf items vormden samen een factor en verklaarden 41% van de variantie met een laagste factorlading van .53 en een hoogste van .72. De Cronbach's alpha voor de factor angst op het eerste meetmoment was .64 en voor angst op het tweede meetmoment .69. Op deze items konden ouders een score geven van nul tot twee (0 = *helemaal niet van toepassing*, 1 = *een beetje of soms van toepassing* en 2 = *duidelijk of vaak van toepassing*). De schaal was het gemiddelde van de scores op de vijf items uit de factoranalyse, waarbij het niet nodig was om items om te polen. Van de CBCL 1,5-5

zijn geen Nederlandse onderzoeken beschikbaar, en de vragenlijst is ook niet door de COTAN beoordeeld.

Data analyse

Voor de data-analyse werd gebruik gemaakt van het computerprogramma Statistical Package for Social Scientists (SPSS) versie 20. Met behulp van twee hiërarchische multiële regressieanalyses en een multiële regressieanalyse werd getoetst of de onafhankelijke variabelen (sekse, sensitiviteit en overbescherming T1, gecontroleerd voor angst T1) significante voorspellers zijn voor de afhankelijke variabele (angst T2), en of overbescherming de relaties van sekse en sensitiviteit met angst medieert.

Om een mediatie van overbescherming aan te tonen, werd ten eerste pad c uit figuur 1 geanalyseerd door middel van de eerste stap bij de eerste hiërarchische multiële regressieanalyse. In de eerste stap werd gekeken of sekse en sensitiviteit voorspellers zijn voor angst op T2, gecontroleerd voor angst op T1. Zo werd er aangetoond of er een verband is waar mogelijk een mediator bij betrokken kan zijn. Ten tweede werd pad a uit figuur 1 onderzocht door middel van een multiële regressieanalyse. Hierbij werd gekeken of de onafhankelijke variabelen sekse en sensitiviteit van kinderen voorspellers zijn voor de afhankelijke variabele overbescherming van ouders. Zo werd er aangetoond of sekse en sensitiviteit voorspellers zijn voor de mediator overbescherming. Ten derde werd door middel van een tweede hiërarchische multiële regressieanalyse pad b uit figuur 1 onderzocht. In de eerste stap werd gekeken of angst T1 een voorspeller is voor angst T2. In de tweede stap werd overbescherming toegevoegd als voorspeller voor angst T2. Zo werd aangetoond of de mediator overbescherming een voorspeller is voor de afhankelijke variabele angst T2. Ten vierde werd aan de eerste hiërarchische multiële regressieanalyse in stap 2 overbescherming als voorspeller voor angst T2 toegevoegd, om de mediatie van overbescherming aan te tonen (pad c' in figuur 1). In dit model zijn sekse, sensitiviteit, angst T1 en overbescherming de onafhankelijke variabelen en angst T2 de afhankelijke variabele. Zo kon er gekeken worden of overbescherming een voorspeller is voor angst T2, gecontroleerd voor sekse, sensitiviteit en angst T1. Ten slotte werd de Sobel test uitgevoerd om het verwachte mediatie-effect van overbescherming te kunnen testen. Hierbij werd voor sekse en sensitiviteit Pad a x Pad b vergeleken met pad c. Voor de paden werden bovenstaande analyses gebruikt, zodat gecontroleerd werd voor de overige voorspellers.

Er is sprake van volledige mediatie als overbescherming volledig verantwoordelijk is voor de relatie tussen sekse en angst en tussen sensitiviteit en angst. Het effect van sekse en sensitiviteit op angst, gecontroleerd voor overbescherming, zal dan nul zijn. Er is sprake van gedeeltelijke mediatie als sekse en sensitiviteit een significant effect hebben op angst, wanneer er gecontroleerd is voor overbescherming. Daarnaast zal uit de Sobel test blijken of de relatie van sekse en sensitiviteit op angst significant verzwakt door het toevoegen van overbescherming.

Aan de hand van het G*Power programma (Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang, 2009) werd de power van dit onderzoek bepaald. Er werd berekend dat dit onderzoek een power had van 0.99, uitgaande van een alpha van .05, en een verwachte effectgrootte van .15. Dit geeft aan dat de steekproef groot genoeg is om een gemiddeld effect te vinden.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn de correlaties, gemiddelden en standaarddeviaties opgenomen van de variabelen die in deze studie gebruikt worden. Van de deelnemende kinderen is 52% een jongen. Ouders rapporteren een gemiddelde score van 0.29 op T1 en 0.23 op T2 voor angst, dit betekent dat zij hun kinderen grotendeels niet angstig vinden. Ouders geven aan dat hun kind gemiddeld genomen matig sensitief is en dat zij weinig overbeschermend gedrag laten zien.

Er is een positieve correlatie tussen angst T1 en angst T2 ($r = .63, p < .001$). Angstig gedrag bij kinderen op meetmoment 1 hangt significant samen met angst op meetmoment 2. Tevens is een positieve correlatie gevonden tussen sensitiviteit en overbescherming, wat inhoudt dat ouders die meer overbeschermend zijn sensitiever gedrag rapporteren bij hun kinderen ($r = .21, p = .001$). Daarnaast is er een positieve relatie gevonden tussen sekse en overbescherming ($r = .19, p = .004$). Ouders vertonen vaker overbeschermend gedrag bij meisjes dan bij jongens. Verder is er een positieve relatie gevonden tussen overbescherming en angst T2 ($r = .17, p = .009$). Daarnaast is er een positieve correlatie tussen sensitiviteit en angst T2 ($r = .41, p < .001$). Ouders van sensitieve kinderen rapporteren meer angstig gedrag over hun kinderen. De relatie tussen sekse en angst T2 is niet significant. Verder is er een significante correlatie gevonden tussen sekse en sensitiviteit ($r = .14, p = .02$). Deze correlatie is niet sterk genoeg om voor multicollineariteit te zorgen.

Voorafgaand aan de analyse is er gecontroleerd op de voorwaarden voor de hiërarchische multiële regressieanalyse. Om aan alle voorwaarden te voldoen, is een aantal uitschieters aangepast tot drie standaarddeviaties boven of onder het gemiddelde. Het betrof twee participanten met een hoge score op overbescherming, drie participanten met een hoge score op angst T1 en zeven participanten met een hoge score op angst T2. Iedere variabele is normaal verdeeld, behalve angst T1 en T2. Deze beide variabelen zijn rechtsscheef verdeeld. Verder is voldaan aan alle voorwaarden.

Tabel 1

Correlaties, Gemiddelden en Standaarddeviaties voor sekse, angst T1, angst T2, sensitiviteit en overbescherming

	1	2	3	4	5
1. Sekse kind ^a	-				
2. Angst T1	.07	-			
3. Angst T2	.07	.63***	-		
4. Sensitiviteit T1	.14*	.41***	.41***	-	
5. Overbescherming T1	.19**	.13*	.17**	.21**	-
<i>N</i>	202	202	202	202	202
<i>M</i>		0.29	0.23	4.26	1.65
<i>SD</i>		0.32	0.29	0.79	0.23

Note. T1 = meetmoment 1, T2 is meetmoment 2

^a 0 = jongen; 1 = meisje. Correlaties met sekse zijn punt-biseriële correlatiecoëfficiënten.

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Regressieanalyses

Om te onderzoeken welk deel van de variantie van angst T2 verklaard kan worden door angst T1, sekse en sensitiviteit van het kind, is stap 1 van de eerste hiërarchische multiële regressieanalyse uitgevoerd (figuur 1, pad c). De resultaten van deze analyse zijn opgenomen in Tabel 2. Bij stap 1 van de eerste hiërarchische regressieanalyse verklaren de variabelen angst T1, sensitiviteit en sekse significant 43% van de variantie in angst T2 ($R^2 = .43$, $F(2, 198) = 4,60$, p

= 0.01). Dit model van drie variabelen verklaart een relevante hoeveelheid variantie in de scores op angst T2. Uit de analyse blijkt dat hoe angstiger kinderen tijdens het eerste meetmoment zijn, hoe meer angstiger zij tijdens het tweede meetmoment zijn ($p < .001$). Ook blijkt dat kinderen die sensitiever zijn, relatief gezien meer angstig gedrag op T2 laten zien ten opzichte van T1 ($p < .001$). Er is geen significant verschil gevonden tussen jongens en meisjes in de gerapporteerde hoeveelheid angst op T2 ($p = .17$).

Tabel 2

Resultaten regressieanalyse pad c en c' met als afhankelijke variabele angst T2

Variabele	<i>B (SE)</i>	β	ΔR^2	<i>p</i>
Stap 1			.03	.01
Angst T1	0.51 (0.05)	.56		.00
Sensitiviteit	0.07 (0.02)	.18		.003
Sekse	0.01 (0.03)	.01		.83
Stap 2			.003	.27
Angst T1	0.51 (0.05)	.56		.00
Sensitiviteit	0.06 (0.02)	.17		.006
Sekse	0.00 (0.03)	.00		.97
Overbescherming	0.08 (0.07)	.06		.27

Om te kijken welk deel van de variantie van overbescherming verklaard kan worden door sekse en sensitiviteit is een multiële regressieanalyse uitgevoerd (figuur 1, pad a). De resultaten van de analyse zijn opgenomen in Tabel 3. De variabelen sekse en sensitiviteit verklaren significant 6,3% van de variantie in overbescherming ($R^2 = .063$, $F(2, 216) = 7.31$, $p = .001$). Dit betekent dat sekse en sensitiviteit een relevante hoeveelheid variantie in de scores op overbescherming verklaren. Uit de analyse blijkt dat sensitievere kinderen vaker overbeschermden ouders hebben ($p = .001$). Er is geen significant verschil gevonden tussen jongens en meisjes in de mate van overbescherming door ouders ($p = .05$).

Tabel 3

Resultaten regressieanalyse pad a met als afhankelijke variabele overbescherming

Variabele	<i>B (SE)</i>	β	ΔR^2	<i>p</i>
Totaal model			.06	.001
Sekse	0.06 (0.03)	.13		.054
Sensitiviteit	0.06 (0.02)	.20		.003

Om te onderzoeken of overbescherming door ouders een voorspeller is van angst T2 wordt een tweede hiërarchische multiële regressieanalyse uitgevoerd (figuur 1, pad b). Bij stap 1 van deze regressieanalyse blijkt dat hoe meer angstig gedrag kinderen tijdens meetmoment een laten zien, hoe meer angstig gedrag zij tijdens meetmoment twee laten zien ($R^2 = .40$, $F(1, 200) = 132,31$, $p < .001$). Bij stap 2 van de hiërarchische regressieanalyse is de variabele overbescherming toegevoegd aan het model. Uit de analyse blijkt dat overbescherming door ouders de verandering van angst niet voorspelt ($\Delta R^2 = .008$, $F(1, 199) = 2,59$, $p = .11$). De resultaten van deze analyse zijn opgenomen in Tabel 4.

Tabel 4

Resultaten regressieanalyse pad b met als afhankelijke variabele angst T2

Variabele	<i>B (SE)</i>	β	ΔR^2	<i>p</i>
Stap 1			.39	.000
Angst T1	0.58 (0.05)	.63		.000
Stap 2			.008	.11
Angst T1	0.57 (0.05)	.62		.000
Overbescherming	0.11 (0.07)	.09		.11

Bij stap 2 van de eerste hiërarchische regressieanalyse is de variabele overbescherming toegevoegd aan het model (figuur 1, pad c'), om de mediatie van overbescherming te onderzoeken. De resultaten van deze analyse zijn opgenomen in Tabel 2. Bij stap 1 voorspelden sekse en sensitiviteit significant 43% van de variantie in angst T2 ($R^2 = .43$, $F(2, 198) = 4,60$, $p = 0.01$). Bij stap 2 verklaart het model van vier variabelen (angst T1, sekse kind, sensitiviteit en overbescherming) insignificant 0.3% extra aan variantie in angst T2 ($R^2 = .43$, $F(1, 197) = 1,22$,

$p = .27$). De relatie tussen sekse en angst T2 wordt zwakker (afname $B = .006$) door het toevoegen van overbescherming als voorspeller. Uit de *Sobel test* (Preacher & Hayes, 2008) blijkt dat de afname niet significant is ($p = .22$), dus is er geen sprake van mediatie. Tevens wordt de relatie van sensitiviteit en angst T2 zwakker (afname $B = .004$) door het toevoegen van overbescherming als voorspeller. Uit de *Sobel test* (Preacher & Hayes, 2008) blijkt dat de afname niet significant is ($p = .21$), dus is er geen sprake van mediatie.

Discussie en conclusie

In dit longitudinale onderzoek werd de invloed van sekse en sensitiviteit van kinderen op angst onderzocht. Hierbij werden overbeschermende ouders beschouwd als het achterliggend mechanisme in deze relatie. Er werd verwacht dat sekse van kinderen de mate van angst voorspelt, via overbescherming. Daarnaast werd verwacht dat de mate van sensitiviteit de mate van angst voorspelt, via overbescherming.

Er is in het huidige onderzoek geen ondersteuning gevonden voor de hypothese dat de relatie tussen sekse en angst wordt gemedieerd door overbescherming. Door het ontbreken van de relatie tussen sekse en angst (figuur 1, pad c) was mediatie door overbescherming uitgesloten. Dit is tegen de verwachting in, omdat uit de literatuur blijkt dat meisjes vaker angstig zijn dan jongens (McLean & Anderson, 2009; Plant, Hyde, Keltner, & Devine, 2000). Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van deze relatie is dat het verschil in angst tussen jongens en meisjes pas zichtbaar is vanaf de adolescentie. De verhouding tussen meisjes en jongens in angst zou bij kinderen nog gelijk zijn en pas op latere leeftijd zou dit bij meisjes meer zijn dan bij jongens (McLean, Asnaani, Litz, & Hofmann, 2011). Uit onderzoek blijkt dat basisschoolleerlingen minder angst ervaren dan adolescenten en wanneer ouders gevraagd werd naar angst- en depressieve symptomen van hun kind zij deze systematisch onderschatten (Bosman & Braams, 2005). Tevens ontstaat een angststoornis doorgaans pas bij kinderen van 11 jaar en ouder (Kessler et al., 2007).

Daarnaast hing de sekse van het kind niet samen met overbescherming van ouders. Volgens de literatuur zouden ouders meer overbeschermend gedrag vertonen bij meisjes, aangezien zij meisjes vaak kwetsbaarder vinden en daarom een meer beschermende rol aannemen bij meisjes dan bij jongens (Hudson & Rapee, 2001). Wellicht is een afname in de

traditionele rolverdeling een mogelijke verklaring, waardoor vrouwen als minder kwetsbaar en afhankelijk worden beschouwd dan vroeger (Leaper, 2013). Hierdoor kunnen vrouwen en meisjes tegenwoordig als minder kwetsbaar worden gezien, waardoor beschermend gedrag richting meisjes afneemt. Een andere verklaring kan de hoge mate van bescherming zijn die aanwezig is bij ouders van jonge kinderen, die afneemt naarmate kinderen ouder worden (Thomasgard, Metz, Edelbrock, & Schonkhoff, 1995). Dit suggereert dat ouders tijdens de kleutertijd relatief meer beschermend gedrag laten zien, ongeacht de sekse van hun kind.

Tevens is geen relatie gevonden tussen overbeschermend opvoedgedrag en angst op meetmoment 2 bij kinderen. De verwachting was dat overbeschermend opvoedgedrag leidt tot angstige kinderen, omdat ouderlijke overbescherming de exploratiemogelijkheden en probleemoplossingsvaardigheden van kinderen verhindert, wat kan leiden tot angsten en zorgen bij kinderen (Cheron, Ehrenreich, & Pincus, 2009; Spada, et al., 2012). Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van de verwachte relatie is dat overbeschermende ouders angst bij hun kinderen weg willen nemen door problemen voor hen op te lossen (Hudson & Rapee, 2001). Dit suggereert dat jonge kinderen van overbeschermende ouders weinig problemen ervaren en daarom minder angstig gedrag vertonen, aangezien de kans groot is dat ouders de problemen van jonge kinderen nog gemakkelijk op kunnen lossen. Wanneer ouders overbeschermend gedrag vertonen bij adolescenten, kan dit hun gevoel voor autonomie belemmeren, waardoor de kans op angst groter wordt (Borelli, Margolin, & Rasmussen, 2014). Het is dus mogelijk dat overbescherming op een latere leeftijd bij het kind wel voor angst kan zorgen. Daarnaast verklaren angst op meetmoment 1, sensitiviteit en sekse al een groot deel (42%) van de variantie in angst op meetmoment 2, waardoor er weinig ruimte overblijft voor alternatieve voorspellers zoals overbeschermend opvoedgedrag om relatieve veranderingen in angst te verklaren. Tevens is er relatief weinig angst gerapporteerd bij deze groep kinderen, waardoor er relatief weinig variantie in angst te verklaren is. Ten slotte bleek uit de betrouwbaarheidsanalyse van de EMBU-P dat de betrouwbaarheid (.41) lager was dan verwacht (Castro, Pablo, Gomez, Arrindell, & Toro, 1997), waardoor de items niet intern consistent zijn. De kwaliteit van de gebruikte schaal is beperkt, waardoor er mogelijk een verlaagde kans is om een relatie met overbescherming te vinden. Geconcludeerd kan worden dat in huidig onderzoek sekse van het kind de mate van angst niet voorspelt via overbeschermende ouders.

Er is in dit onderzoek tevens gekeken naar de hypothese waarbij de relatie tussen sensitiviteit en angst van kinderen gemedieerd wordt door overbescherming van ouders. De resultaten laten zien dat sensitieve kinderen meer angstig gedrag vertonen. Dit is in overeenstemming met de verwachting en de literatuur, waarin staat dat sensitieve kinderen gevoeliger zijn voor hun directe omgeving dan andere kinderen (Engel-Yeger & Dunn, 2011; Soons, Brouwers & Tomic, 2010), waardoor zij situaties sneller als gevaarlijk beschouwen en daardoor eerder angstig zijn (Kimbrel, 2008). Daarnaast blijkt dat sensitieve kinderen vaker overbeschermende ouders hebben. Dit is tevens in overeenstemming met de verwachting en met de literatuur (Otani, Suzuki, Matsumoto, & Kamata, 2009). Ouders zien de kwetsbaarheid bij hun sensitieve kind en nemen daardoor een beschermende rol aan, omdat ze daarmee de angst van hun kind willen wegnemen (Hudson & Rapee, 2001). Zoals eerder benoemd is er daarentegen geen relatie gevonden tussen overbescherming en angst. Hierdoor is mediatie van overbescherming op de relatie tussen sensitiviteit en angst uitgesloten. Dit is tegen de verwachtingen in, omdat eerder onderzoek heeft laten zien dat vooral overbescherming leidt tot het ontwikkelen van overmatige angst bij sensitieve kinderen (Aron, 2002). Zoals hierboven benoemd is het mogelijk dat de relatie tussen overbeschermend opvoedgedrag pas bij oudere kinderen zorgt voor angstiger gedrag (Hudson & Rapee, 2001).

Deze studie is de eerste die de longitudinale mediatie van overbescherming door ouders op de relatie tussen zowel sekse als sensitiviteit en angst van het kind onderzoekt. Ze draagt daarmee bij aan de theorievorming omtrent angst bij kinderen en de mechanismes die daarvan op invloed zijn. Verder worden volgens de literatuur de psychometrische eigenschappen van de HSP schaal (Aron & Aron, 1997; Evans & Rothbart, 2008) als betrouwbaar en valide beschouwd. Een volgend sterk punt aan dit onderzoek is de redelijk grote steekproef ($n = 280$).

Ondanks deze sterke punten kan in vervolgonderzoek rekening worden gehouden met enkele beperkingen en verbeterpunten. Ten eerste is er een overrepresentatie in de steekproef van moeders, ouders en kinderen van Nederlandse afkomst, ouders met een universitair of HBO-diploma en gehuwde en samenwonende ouders. De conclusies uit dit onderzoek zijn hierdoor enkel generaliseerbaar zijn voor deze groep. In vervolgonderzoek kan gekeken worden of huidige onderzoeksresultaten tevens gevonden worden bij ouders van andere afkomst, met een lagere opleiding of ouders die gescheiden zijn. Ten tweede is er in dit onderzoek geen

onderscheid gemaakt tussen vaders en moeders. In dit onderzoek deden te weinig vaders mee om een representatieve groep te vormen. Opvoedgedrag verschilt echter wel tussen vaders en moeders (Hoeve, Van der Laan, Gerris, & Semon Dubas, 2009). Moeders voeden vooral emotioneel op en vaders eerder instrumenteel. Voor vervolgonderzoek is het interessant om te kijken of de mate van overbescherming als mediator verschilt tussen vaders en moeders. Ten derde kunnen ouders sociaal wenselijke antwoorden geven, om zichzelf en hun kind positief naar voren te laten komen (Thompson, Winer, & Goodvin, 2010). In vervolgonderzoek kan dit worden tegengegaan door gebruik te maken van meerdere informanten; door vaders, moeders en leerkrachten mee te nemen in het onderzoek. Triangulatie van informanten zorgt tevens voor minder bias, doordat het gedrag van het kind vanuit meerdere perspectieven bekeken wordt (De Los Reyes, Thomas, Goodman, & Kundey, 2013). Daarnaast is triangulatie van onderzoeksmiddelen voor vervolgonderzoek aan te raden. Het combineren van vragenlijsten, interviews en observaties zorgt voor een objectiever beeld (Pameijer, 2001). Het gebruik van een vragenlijst is daarbij van belang, want de anonimiteit verkleint de kans op sociaal wenselijke antwoorden ten opzichte van bijvoorbeeld een interview (Robson, 2002). Ten vierde zou voor het onderzoeken van de longitudinale mediatie van overbescherming een derde meetmoment wenselijk zijn. Sensitiviteit zouden dan op meetmoment een gemeten kunnen worden, overbescherming op meetmoment twee en angst op meetmoment drie. Hierdoor zouden de mediatie en de bi-directionaliteit van de kind- en ouderkenmerken beter in kaart gebracht kunnen worden. Ten slotte werd de assumptie van normaalverdeling bij angst geschonden. De rechtsscheve verdeling kan verklaard worden doordat in huidig onderzoek de items specifiek over angst van de CBCL 1,5-5 gebruikt zijn om angst bij kinderen te meten. De CBCL wordt doorgaans in de klinische setting gebruikt voor het identificeren van probleemgebieden in het gedrag van het kind. De onderzoekspopulatie betrof een niet-klinische populatie, waardoor deze items mogelijk niet aansloten bij de mate van angst die ouders bij hun kinderen waarnemen.

Huidig onderzoek heeft een bijdrage geleverd aan de kennis over de samenhang tussen sensitiviteit en angst bij kinderen. Geconcludeerd kan worden dat een sensitievere persoonlijkheid van kinderen samenhangt met een meer overbeschermende opvoedstijl van ouders. Sekse van kinderen hangt niet samen met deze opvoedstijl. Tevens voorspelt de mate van sensitiviteit de mate van angstig gedrag bij kinderen. Het verwachte mediatie-effect van

overbeschermende ouders op de relatie tussen sensitiviteit en angst bij kinderen is in het huidige onderzoek echter niet gevonden. Ook het verwachte mediatie-effect van overbeschermende ouders op de relatie tussen sekse en angst bij kinderen kon niet worden aangetoond.

Voor de klinische praktijk is vervolgonderzoek nodig om beter zicht te krijgen op de mechanismes die van invloed zijn op de relatie tussen sensitiviteit en angst bij kinderen, zodat hier in de ontwikkeling van nieuwe interventies en de behandeling van angst op ingespeeld kan worden. Verder is voor de klinische praktijk vervolgonderzoek nodig om te bekijken vanaf welke leeftijd sekse een rol begint te spelen bij de mate van angst.

Literatuur

- Achenbach, T., & Rescorla, L. (2000). *Manual for the ASEBA preschool forms and profiles*. Burlington: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, and Families.
- Aron, E. N. (2002). *The highly sensitive child: Helping our children thrive when the world overwhelms them*. London: Harpercollins Publishers.
- Aron, E. N., & Aron, A. (1997). Sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *73*, 345–368.
- Aron, E. N., Aron, A., & Jagiellowicz, J. (2012). Sensory processing sensitivity: A review in the light of the evolution of biological responsivity. *Personality and Social Psychology Review*, *16*, 262-282. doi:10.1177/1088868311434213
- Beesdo, K., Knappe, S., & Pine, D. S. (2009). Anxiety and anxiety disorders in children and adolescents: Developmental issues and implications for DSM-V. *Psychiatric Clinics of North America*, *32*, 483–524. doi:10.1016/j.psc.2009.06.002
- Bell, R. Q. (1986). Age specific manifestations in changing psychosocial risk. In D. C. Farren & J. D. McKinney (Eds.), *The concept of risk in intellectual and psychosocial development* (pp. 169-185). New York: Academic Press.
- Boer, F., & Bögels, S. M. (2002). Angststoornissen bij kinderen: Genetische en gezinsinvloeden. *Kind en Adolescent*, *23*, 167–178. doi:10.1007/BF03060858
- Borelli, J. L., Margolin, G., & Rasmussen, H. F. (2014). Parental overcontrol as a mechanism explaining the longitudinal association between parent and child anxiety. *Journal of Child and Family Studies*, 1-16.
- Bosman, A. M. T., & Braams, T. (2005). Depressie en angst bij basisschoolleerlingen met dyslexie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, *44*, 213-223.
- Castro, J., Pablo, J., Gomez, J., Arrindell, W. A., & Toro, J. (1997). Assessing rearing behaviour from the perspective of the parents: A new form of the EMBU. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *32*, 230-235.
- Cheron, D. M., Ehrenreich, J. T., & Pincus, D. B. (2009). Assessment of parental experiential avoidance in a clinical sample of children with anxiety disorders. *Child Psychiatry Human Development*, *40*, 383–403. doi:10.1007/s10578-009-0135-z
- Crockenberg, S., & Leerkes, E. (2003). Infant negative emotionality, caregiving, and

- family relationships. In A. Crouter, & A. Booth (Eds.), *Children's influence on family dynamics: The neglected side of family relationships* (pp. 57–78). Mahwah: Erlbaum.
- De Los Reyes, A., Thomas, S. A., Goodman, K. L., & Kunder, S. M. (2013). Principles underlying the use of multiple informants' reports. *Annual Review of Clinical Psychology, 9*, 123-149.
- Donovan, C. L., & Spence, S. H. (2000). Prevention of childhood anxiety disorders. *Clinical Psychology Review, 20*, 509–531. doi:org/10.1016/S0272-7358(99)00040-9
- Engel-Yeger, B., & Dunn, W. (2011). The relationship between sensory processing difficulties and anxiety level of healthy adults. *The British Journal of Occupational Therapy, 75*, 210-216.
- Evans, D. E., & Rothbart, M. K. (2008). Temperamental sensitivity: Two constructs or one? *Personality and Individual Differences, 44*, 108–118.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods, 41*, 1149-1160.
- Gar, N. S., & Hudson, J. L. (2008). An examination of the interactions between mothers and children with anxiety disorders. *Behaviour Research and Therapy, 46*, 1266-1274. doi.org/10.1016/j.brat.2008.08.006
- Haan, E., Boer, F., & de Wit, C. A. M. (2008). *Handboek psychopathologie deel 1: Angst- en stemmingsstoornissen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hoeve, M., Van der Laan, P. H., Gerris, J. R. M., & Semon Dubas, J. (2009). Sekseverschillen in het verband tussen opvoedingsstijlen en delinquentie. *Kind en Adolescent, 30*, 122- 136.
- Hudson, J. L., & Rapee, R. M. (2001). Parent–child interactions and anxiety disorders: An observational study. *Behaviour Research and Therapy, 39*, 1411–1427.
- Karraker, K. H., & Coleman, P. K. (2005). The effects of child characteristics on parenting. In T. Luster, & L. Okagaki (Eds.), *Parenting: An ecological perspective* (pp. 147–176). Mahwah: Erlbaum.
- Kessler R. C., Adler L. A., Gruber M. J., Sarawate C. A., Spencer T., & Van Brunt D. L. (2007). Validity of the World Health Organization Adult ADHD Self-Report Scale (ASRS)

- screeners in a representative sample of health plan members. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, *16*, 52–65.
- Kimbrel, N. A. (2008). A model of the development and maintenance of generalized social phobia. *Clinical Psychology Review*, *28*, 592–612.
- Leaper, C. (2013). Parenting girls and boys. *Handbook of parenting*, *1*, 189-225.
- Lengua, L. J., & Kovacs, E. A. (2005). Bidirectional associations between temperament and parenting and the prediction of adjustment problems in middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *26*, 21–38. doi:10.1016/j.appdev.2004.10.001
- McLean, C. P., & Anderson, E. R. (2009). Review of the gender differences in fear and anxiety. *Clinical Psychology Review*, *29*, 496–505. doi:10.1016/j.cpr.2009.05.003
- McLean, C. P., Asnaani, A., Litz, B. T., & Hofmann, S. G. (2011). Gender differences in anxiety disorders: Prevalence, course of illness, comorbidity and burden of illness. *Journal of Psychiatric Research*, *45*, 1027-1035.
- Otani, K., Suzuki, A., Matsumoto, Y., & Kamata, M. (2009). Parental overprotection increases interpersonal sensitivity in healthy subjects. *Comprehensive Psychiatry*, *50*, 54–57.
- Pameijer, N. K. (2001). Gezinsdiagnostische instrumenten in de praktijk. Wat hebben zij diagnosticus en cliënt te bieden? *Kind en Adolescent*, *22*, 36-44.
doi:10.1007/BF03060788
- Plant, E. A., Hyde, J. S., Keltner, D., & Devine, P. G. (2000). The gender stereotyping of emotions. *Psychology of Women Quarterly*, *24*, 81-92.
doi:10.1111/j.1471-6402.2000.tb01024.x
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, *40*, 879-891.
- Rapee, R. M. (2002). The development and modification of temperamental risk for anxiety disorders: Prevention of a lifetime of anxiety? *Biological Psychiatry*, *52*, 947-957.
- Robson, C. (2002). *Real world research*. Oxford, UK: Blackwell.
- Soons, I., Brouwers, A., & Tomic, W. (2010). An experimental study of the psychological impact of a mindfulness-based stress reduction program on highly sensitive persons. *Europe's Journal of Psychology*, *4*, 148-169.

- Spada, M. M., Caselli, G., Manfredi, C., Rebecchi, D., Rovetto F., Ruggiero, G. M., ... Sassaroli, S. (2012). Parental overprotection and metacognitions as predictors of worry and anxiety. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy, 40*, 287–296.
doi:10.1017/S135246581100021X
- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., & Shonkoff, J. P. (1995). Parent-child relationship disorders. Part I. Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 16*, 244-250.
- Thompson, R. A., Winer, A. C., & Goodvin, R. (2010). The individual child: Temperament, emotion, self, and personality. In M. Bornstein & M. Lamb (Eds.), *Developmental Science: An advanced textbook* (pp. 427-468). Hillsdale: Erlbaum.
- Wells, A. (2009). Generalized Anxiety Disorder. In A. Wells (Eds.), *Metacognitive therapy for anxiety and depression* (pp. 89-123). The Guilford Press: New York
- Weinberg, M. K., Tronick, E. Z., Cohn, J. F., & Olson, K. L. (1999). Gender differences in emotional expressivity and self-regulation during early infancy. *Developmental Psychology, 35*, 175–188.
- Young, B. J., Wallace, D. P., Imig, M., Borgerding, L., Brown-Jacobsen, A. M., & Whiteside, S. P. H. (2013). Parenting behaviors and childhood anxiety: A psychometric investigation of the EMBU-C. *Journal of Child and Family Studies, 22*, 1138-1146.
doi:10.1007/s10826-012-9677-y